

magyarázható, egyebek mellett, a magyar nyelvű tudományos és műszaki irodalom elhanyagolása. Íme néhány beszédes adat:

1955-ben az RNK 11 könyvkiadója 29.000 ívet adott ki, melyből 2.200 ívet magyar nyelven. A 29.000 ívből 4.000 ív jelent meg az ESPLA gondozásában. Az ESPLA magyar szerkesztősége 710 ívet adott ki a 2200 magyar ívből. Tehát a szépirodalom aránya 710 a 2200-ból, vagyis 1:3. A másik tíz könyvkiadó által kiadott 25.000 ívből 1.750 volt magyar nyelvű, az arány tehát az összes publikáción belül 1760: 25000 vagyis 1: 17.

Tagadhatatlan, hogy a romániai magyar írókhoz hasonlóan a magyar tudományos kutatók is alkotnak értékes műveket. Amennyiben ezeket nem sikerül publikálni, a felelősség szakkiadóinkat terheli. Kettős veszteségről van itt szó: egyrészt az elkészült, de kiadatlan művek nem jutnak el az olvasóközönséghez, másrészt nem fognak új művek születni, és az alkotók elveszítik munkakedvüket. A probléma legfőbb forrása a magyar könyvkiadói munka felaprózódásában keresendő. A 11 helyen, 11 külön vezetőség (akik közül senki nem ismeri a magyar nyelvet) irányításával folyó munkát nem lehet megfelelően és szakszerűen irányítani és összefogni. Ugyanebből az okból kifolyólag a szükséges dokumentálódást sem lehet hatékonyan megszervezni. A kiadók vezetősége a legnagyobb jóindulattal sem tudja kiküszöbölni a helyi sajátosságok és a nyelv ismeretének hiányát, és az ebből fakadó bizonytalanságokat. Az eddig elmondottakból világosan kitűnik, hogy a magyar nyelvű könyvkiadás problémáinak megoldása egy állami magyar könyvkiadó létrehozása lenne. Ez a könyvkiadó jelentősen hozzájárulna az irodalmi és tudományos élet fellendítéséhez.

ANIC, fond CC PCR, Cancelarie, dos. 102/1956, 28–29. f. Géppel írt román nyelvű irat magyar fordítása.

25.

Kivonat az RMP Politikai Bizottság ülésének jegyzőkönyvéből

Bukarest, 1956. szeptember 18.

1. „Az RNK magyar lakosságával kapcsolatos egyes problémákra vonatkozó javaslatokról.”

2. Jóváhagyatik, hogy a román nyelvű folyóiratokban időszakosan jelenjen meg egy-egy oldal, amely a nemzetiségek irodalmával foglalkozzék.

3. Ami Szemlér Ferenc⁴⁸³ elvtársnak az Írószövetség titkáráként való kinevezését illeti, Miron Constantinescu elvt. állami vonalon intézkedni fog, hogy a szervezeti felépítésben hagyják jóvá az említett státust.

483 Szemlér Ferenc (1906–1978), író, költő, műfordító. Jogi tanulmányokat végzett Bukarestben, a harmincas években Brassóban, később Bukarestben élt és tevékenykedett. 1944-től részt vett az irodalmi életben, 70 kötet szerzője vagy szerkesztője volt. 1953-ban Állami Díjat kapott. 1956-tól 1965-ig az Írószövetsége egyik titkára volt.

4. Miron Constantinescu, Fazekas János és Pavel Țugui elvtársak fogják ellenőrizni, hogyan sikerült teljesíteni azt az RMP KV által kijelölt feladatot, hogy az Írószövetségen belül hozzanak létre egy bizottságot a nemzetiségi irodalmak számára. A bizottság tevékenységéről értesíteni fogják az RMP KV Titkárságát.

5. Intézkedjenek az RNK együttélő nemzetiségek jelenkori (1944. augusztus 23-tól mostanáig tartó) irodalomtörténetének megírására, a román nép irodalomtörténete keretén belül. Miron Constantinescu, Fazekas János és Pavel Țugui elvtársak dolgozzanak ki e tekintetben egy konkrét munkatervet is.

6. Ami a magyar nyelvű Állami Kiadó létrehozását illeti, tanulmányozzák még a kérdést, és oldják meg a PB egyik elkövetkező ülésén.

7. A Minisztertanács Elnöksége intézkedéseket hoz annak érdekében, hogy a kolozsvári *Bolyai* Egyetem néhány magyar tudósa tudományos elismerésben részesüljön.

8. Miron Constantinescu és Fazekas János elvtársak javaslatokat fognak előkészíteni arra vonatkozóan, hogy az elismert magyar nemzetiségű tudósok közül néhányat az RNK Akadémiájának tagjaivá válasszanak. Hasonlóan ellenőrizni fogják: az Akadémia tett-e intézkedéseket annak érdekében, hogy néhány tudományos munkát magyar nyelven is kiadjanak.

9. Az RNK kikiáltásának 10. évfordulója alkalmából megrendezik az RNK művészetének és irodalmának havát a „új alkotások az RNK kikiáltásának 10. évfordulójának tiszteletére” jelszavával. Ennek keretében szervezzék meg az RNK együttélő nemzetiségei művészetének és irodalmának évtizedét. M. Constantinescu és Fazekas J. elvtársak az RMP KV Agitációs és Propaganda Osztályával együtt konkrét tervet fognak összeállítani az akció megszervezéséhez szükséges intézkedésekről.

10. Intézkedjenek megfelelő program összeállítására Arany János születési évfordulójának megünneplésére, a Nagyvárad tartománybeli Nagyszalonta Arany János Múzeumának átszervezésére, és Ady Endre szülőházának helyreállítására vonatkozóan. Ami azt a javaslatot illeti, hogy Ady Endre szülőfaluját nevezzék el a költőről, előzőleg konzultáljanak a község lakosaival és a helyi szervekkel.

11. Jóváhagyatják, hogy az Írószövetség állami vonalon létesítsen kapcsolatot a Minisztertanács egyik alelnökével.

12. Ami a Bolyai Egyetem tudományos profiljának profilvéglegesítését illeti, megállapodás született arról, hogy konkrét tanulmány készüljön ebben a kérdésben, ami tekintetbe veszi a felsőoktatás szakosításáról készülő anyagot is. A tanulmányt terjesszék be jóváhagyásra az RMP Politikai Bizottsága elé.

13. Alakuljon meg egy bizottság annak vizsgálatára, hogyan alkalmazzák az RMP KV-nek és a Minisztertanácsnak az általános iskolákra vonatkozó határozatát a magyar tanítási nyelvű iskolák és tagozatok esetében, és az adott iskolák tantervét is ellenőrizzék. Vizsgálódása után a bizottság javaslatokat fog benyújtani a magyar tannyelvű iskolákban a román nyelv oktatásának javítása érdekében.

14. El fog készülni egy cikk a *Scânteia*-ban a nemzetiségi kérdés megoldásában az RNK-ban elért sikerekről. Ezt követően a cikk minden sajtótermékben meg fog jelenni, és az anyagot az RMP Politikai Bizottság tagjainak is be fogják mutatni.

15. Az RMP KV Agitációs és Propaganda Osztálya a Nemzetiségi Bizottsággal közösen⁴⁸⁴ ki fog dolgozni egy tervet egy cikksorozat megjelentetésére a nemzetiségi kérdésről.

16. Az RMP KV Titkárságának javaslatokat fognak benyújtani arról, hogy a művelődési miniszter mellé nevezzenek ki egy olyan helyettest, aki a nemzeti kisebbségek kulturális problémáival foglalkozzon, a Kolozs Tartományi Pártbizottsághoz pedig egy magyar nemzetiségű titkárt, aki jó marxista-leninista képzettséggel rendelkezik, és aki ismeri a magyar irodalom problémáit. A Minisztertanács intézkedéseket fog hozni annak érdekében, hogy az Oktatási Minisztérium keretein belül hozzanak létre egy olyan igazgatóságot, amely az RNK nemzeti kisebbségeinek körében folytatott általános iskolai oktatással foglalkozzék.

17. Egy Miron Constantinescu, Fazekas János és Vasile Vaida⁴⁸⁵ elvtársakból létrejött munkaközösség az RMP KV, az Oktatási Minisztérium és a Nemzetiségi Bizottság megfelelő osztályain dolgozó elvtársak egy csoportjával közösen el fognak utazni Kolozs tartományba, és intézkedni fognak az értelmiség körében folytatott pártmunka megerősítése érdekében. Ez alkalomból M. Constantinescu és Fazekas J. elvtársak beszélgetni fognak Balogh Edgárral, Jordáky Lajossal és Demeter Jánossal az illetők helyzetéről.

18. A Párt Ellenőrző Bizottsága újra meg fogja vizsgálni Kacsó Sándor párthelyzetét.

ANIC, fond CC PCR, Cancelarie, dos. 99/1956, 25–27. f. Géppel írt román nyelvű irat magyar fordítása.

26.

Jordáky Lajos naplója

Kolozsvár, 1956. szeptember 28.

Ma este kétórás megbeszélést folytattam Miron Constantinescuval, Fazekas Jánossal és Vaida Vasiléval. Beszélgetésünk kiterjedt a nemzetiségi sérelmek[re] és megoldásokra, egyetem, értelmiség, diákság és munkásság kapcsolataira, Kolozsvár és az erdélyi városok magyar jellegének külsőségekben való megnyilvánulására, a Hunyadi-ünnepségekre és saját munkásságomra és terveimre (...).⁴⁸⁶ A beszélgetés termékeny volt, s ha részükről nem csak taktikai engedmény, hanem őszinte és becsületes fordulat, akkor lesz eredménye. Az a benyomásom azonban,

484 Románul: *Comisia de partid pentru problemele naționalităților.*

485 Vasile Vaida (1909–?), kommunista politikus. 1945–1947 és 1954–1958 között az RKP/RMP Kolozs tartományi bizottság első titkára, 1948–1952 között mezőgazdasági miniszter. 1945–1979 között az RKP, illetve az RMP KB tagja is volt..

486 Kihagyás az eredetileg közölt szövegben.